

УДК 81'367.633

Морфосинтаксическая парадигма предложных конструкций в научном стиле украинского языка

Салехова Светлана Владимировна

Аспирант кафедры
украинского языка и прикладной лингвистики
Донецкого национального университета,
21027, Украина, Винница, ул. 600-летия, 21;
e-mail: svetlana.salekhova@yandex.ru

Аннотация

Статья посвящена описанию морфосинтаксической парадигмы предложных единиц в научно-техническом подстиле украинского языка. Кратко проанализировано понятие «парадигма предлога», выделены семантические зоны морфосинтаксической парадигмы, характерные для научно-технических текстов. Рассмотрены составляющие морфосинтаксической парадигмы предложных единиц в научно-техническом подстиле.

Для цитирования в научных исследованиях

Салехова С.В. Морфосинтаксическая парадигма предложных конструкций в научном стиле украинского языка // Язык. Словесность. Культура. – 2014. – № 4. – С. 24-40.

Ключевые слова

Морфосинтаксическая парадигма, парадигма предлога, предлог, предложный эквивалент, семантическая зона.

Введение

Каждая языковая единица вступает в различного рода отношения (синтагматические, парадигматические) и функционирует как четко структурированный элемент системы, что позволяет говорить о внутренней системной организации языка. В частности, предлоги выступают одним из оснований для классификации языков [Tsunoda, Ueda, Itoh, 1995]. Однако до недавнего времени наличие парадигматических отношений определялось учеными как особенность только самостоятельных частей речи. Вместе с тем в последние годы можно наблюдать повышение внимания международного научного сообщества к вопросам типологии славянских приставок [см. Gehrke, 2008; Šarić, 2014] и предлогов [см. исследование Eckhoff, Thomason, de Swart, 2013], а также различных предложных конструкций [Livitz, 2012], в том числе в контексте сравнительной лингвистики [Sørensen, 1979; Press, 1990] и когнитивистики [Boers, Demecheleer, 1998; Šipka, 2011].

Рассматривая предлог не только как исключительно служебную морфологическую категорию, но и как часть синтаксемы, выполняющую «чисто синтаксическую функцию» [Grimm, 1975, 97], а соответственно и синтаксическую категорию, можно определить ряд новых особенностей функционирования предложных конструкций. М.В. Всеволодова указывает на то, что под грамматикой славянского предлога нужно понимать закономерности образования и функционирования предложных единиц, их деривацию (для производных конструкций) и отношения друг с другом [Всеволодова, 2003].

Целью данной статьи является анализ морфосинтаксической парадигмы предложных единиц в научно-технических текстах украинского языка, что обуславливает необходимость решения следующих задач: 1) определить понятие «парадигма предлога»; 2) выделить семантические зоны морфосинтаксической парадигмы, характерные для научно-технического подстиля; 3) охарактеризовать типы и продуктивность функционирования морфосинтаксической предложной парадигмы в научно-технических текстах.

В рамках традиционной лингвистики изменяемые, формообразующие категории предлога не анализировались, поскольку считалось, что служебным

частям речи парадигматика не присуща. И только в начале XXI в. в рамках международного проекта «Славянские предлоги в синхронии и диахронии: морфология и синтаксис» была показана необходимость выделения нескольких типов парадигм предлога, в частности семантической, морфосинтаксической и текстовой [там же; ср. также Бирцер, 2011]. Так, Е.Н. Виноградова, М.В. Всеволодова, А.А. Загнитко, М.И. Конюшкевич, А.В. Ситарь, В.Л. Чекалина и другие участники проекта признают наличие системности у категории предлога, а соответственно, и функционирование определенного количества предложных парадигм, которое может варьироваться в зависимости от взглядов ученых.

Рассматривая системные отношения предложных единиц, будем опираться на концепцию М.В. Всеволодовой и её последователей. Соответственно, под парадигмой предлога будем понимать «системное использование одной лексемы в разных «ипостасях», обусловленных теми или иными отношениями» [Виноградова, Чекалина, 2004, 7].

Следует заметить, что в языке кроме первичных предлогов, которые имеют постоянный сформированный состав, активно функционирует большое количество предложных эквивалентов, то есть словоформ полнозначных частей речи, которые, оставаясь в пределах своей части речи, употребляются как предлог только в определенных синтаксических условиях: *Вказані швидкості охолодження контролювались за допомогою (конструкция в значении предлога) тонкої термометри (0,1 мм) із записом на цифровій ЕОМ через кожні 0,01 с* [Кондратюк, 2010, 21]; *Міністр фінансів США радить Україні звернутися за допомогою (первичный предлог и существительное) до МВФ* [Міністр фінансів..., 2014]. И именно наличие и активное развитие подобных конструкций позволяет выделять парадигмы предлога на разных уровнях.

Морфосинтаксическая парадигма предлога

Рассмотрим особенности выделения морфосинтаксической парадигмы предлога. А.А. Загнитко и М.И. Конюшкевич не рассматривают морфосинтаксическую парадигму, а разграничивают морфологическую (функционирование

нескольких словоформ существительного, которые используются в качестве предлога): *з наказу – за наказом; у сферу – у сфері*, и морфосинтагматическую (с учетом сочетаемости первичных предлогов с падежными формами или вторичных с первичными предлогами): *радіусом – радіусом близько – радіусом від ... до – з радіусом – з радіусом понад* и др. парадигмы [Загнітко, 2012; Канюшкевіч, 2011]. М.В. Всеволодова выделяет грамматическую предложную парадигму, в состав которой входят семантическая и морфосинтаксическая парадигмы [Всеволодова, 2010]. Морфосинтаксическая парадигма объединяет эквивалент предлога и его варианты, которые отличаются от исходной единицы определенными грамматическими характеристиками: *в цвет платью – в цвет платья – в цвет с платьем – в цвет к платью* [Всеволодова, Кукушкина, Поликарпов, 2013]. Таким образом, морфосинтаксическая парадигма является более широким понятием, включающим в себя морфологическую и морфосинтагматическую парадигму.

Следует отметить, что при анализе предложных конструкций, как и любой языковой единицы, необходимо учитывать нормативность / ненормативность употребления той или иной формы. Для этого используем критерии не нормативности эквивалентов предлогов, предложенные Н.В. Куц: 1) системный критерий (соответствие языковых явлений законам языка): *згідно, відповідно* – не нормативное употребление, требующее дополнительного предлога в постпозиции – *згідно з (до), відповідно з/із (до)*; 2) эстетический (стилистический) критерий (определяется целесообразностью употребления определенной формы в конкретном стиле): *Також можна знехтувати і похибкою перетворювача струму в напругу, який реалізовано на резисторі і використовується разом з трансформатором струму* [Грабко, Березницький, 2010, 88]. Для научного стиля нормативной является конструкция *разом з*, в то время как употребление синонимической конструкции *вкупі з* является ненормативным и придает оттенок разговорности; 3) статистический критерий (учитывает регулярность употребления той или иной предложной конструкции). Под регулярностью будем понимать системное функционирование предлога в рамках научно-технического подстиля [Куц, 2009]. При анализе морфосинтаксической парадигмы ненормативные конструкции будем учи-

тывать в том случае, если отмечается тенденция к регулярности их употребления.

Поиски в области предложной системности привели к выделению в составе семантической парадигмы морфологических синонимов, которые в дальнейшем были сгруппированы в морфосинтаксические варианты и выделены в самостоятельный парадигматический уровень – морфосинтаксический. На материале русского языка К.Н. Виноградова и В.Л. Чекалина вычленили шесть морфосинтаксических вариантов [Виноградова, Чекалина, 2004]. Вместе с тем М.В. Всеволодова акцентирует внимание на том, что для выделения морфосинтаксических парадигм необходимо учитывать и семантические зоны функционирования парадигмы (зона реляционных отношений, зона лимитатива, зона пространственной близости) [Всеволодова, 2003].

По наблюдениям А.В. Ситарь, для морфосинтаксической предложной парадигмы украинского языка характерны пять морфосинтаксических вариантов, которые и образуют парадигму: 1) предложные единицы, различающиеся числом базового существительного (*в аспекті – в аспектах, з питання – з питань*); 2) конструкции с разной падежной формой (*за сприяння – за сприянням, за допомогою – за допомоги*); 3) предложные единицы, отличающиеся падежом управляемого имени (*на користь чому – на користь чого, на подив кому – на подив кого*); 4) составные вторичные единицы, имеющие в своей структуре различные первичные предлоги в препозиции (*на подяку за – у / в подяку за, на сплату за – у сплату за*) и постпозиции (*у / в боротьбі з – у / в боротьбі проти, на протвагу до – на противагу із*); 5) предложные единицы, отличающиеся количественным составом в препозиции (*волею – за волею, наказом – за наказом*) и постпозиции (*на противагу – на противагу до, на згадку – на згадку про*) [Ситарь, 2003].

За время своего существования научный стиль украинского языка, в частности научно-технический подстиль, сформировал свою систему предлогов, которая четко организует изложение научного материала и отличается от других стилей речи качественным и количественным составом предложных единиц. Учитывая эти особенности, попробуем обозначить состав морфосинтаксической парадигмы научно-технического подстиля.

Предложные морфосинтаксические типы научно-технического подстиля

Перед тем как проанализировать особенности предложных морфосинтаксических типов научно-технических текстов, следует выявить характерные семантические зоны парадигмы. Учитывая классификацию М.В. Всеволодовой, которая дана выше, рассматриваем семантические зоны как критерий дополнительной дифференциации типов морфосинтаксической парадигмы. Анализ семантических зон показал, что основными для научно-технического подстиля являются такие:

1) семантическая зона реляционных отношений, структурно парадигму этой зоны можно представить как Adv + Д.п. / Adv + Pron + Р.п. / Adv + Pron + Тв.п (*аналогічно / аналогічно до / аналогічно з; відповідно / відповідно до / відповідно з; відносно / відносно до; згідно / згідно до / згідно з*): *Розмір включень збільшується в напрямку центральної частини виливків **відповідно** зниженню градієнта температур при кристалізації* [Кондратюк, 2010, 63]; *Ця мета досягається шляхом відслідковування технічного стану електрообладнання в процесі експлуатації, що дозволяє своєчасно запобігати відмовам, скорочувати простої через пошкодження, проводити комплекс заходів для підтримки його роботоздатності **відповідно до** даних діагностування* (Грабко, Березницький, 2010, 8); *В структуру блока обробки інформації введемо чотири тригери Т4, Т5, Т6 та Т7 **відповідно з** затримками часу τ_4 між змінами станів тригерів для підрахунку вказаних імпульсів* [там же, 55];

2) семантическая зона локативности (*у межах / за межами / на межі між*): *В роботі [105] підкреслюється, що системи технологічного контролю енергоблока відносяться до окремо виділених задач, які розв'язуються **в межах** локальних АСУ ТП* [Грабко, Березницький, 2010, 28]; *Кожну таку ділянку можна розглядати як виток рідини (або пластичної чи в'язкої маси) з розходом $q_i = dl_i, r = r_0, rd\theta_i$, що створює потенціал в точці з координатами x, y в тій частині поверхні, що знаходиться **за межами** контуру матриці, який визначається за формулою* [Пожуєв, 2008, 206]; *Ймовірно інтерметаліди, збагачені на вольфрам, будуть знаходитися **на межі між** твердим розчином*

на основі вольфрамум та твердим розчином на основі нікелю, а інтерметаліди, збагачені на нікель, у твердому розчині на основі нікелю [Пожуєв, 2013, 76].

3) семантическая зона параметричности (діаметром / з діаметром / діаметром від ... до): Для визначеності передбачимо, що довжина лінії термічної обробки металовиробу становить 7,65 м і на ній обробляється дріт діаметром 20 мм із сталі 20Г2Р [Пожуєв, 2008, 61]; Було обрано тип зразка IV з робочою довжиною $l_0 = 50$ мм та з діаметром $d_0 = 5$ мм [Нові матеріали..., 2010, 34]; Спостерігалися також поодинокі глобулі силікатів сірого кольору діаметром від 12 до 250 мкм (рис. 3.11) [Кондратюк, 2010, 63];

4) семантическая зона темпоральности (за період / за період з...по): Часткове вичерпання ресурсу в залежності від зміни параметрів впливу будемо враховувати як іншу послідовність імпульсів відповідної частоти їх чередування за період існування комбінації параметрів впливу [Грабко, Березницький, 2010, 42]; Сумарний економічний ефект від впровадження запропонованих заходів щодо вдосконалення системи опалювання камерних рециркуляційних печей термічного цеху ВАТ «Електрометалургійний завод «Дніпророспецсталь» ім. А.Н. Кузьміна» за період з 1993 по 2009 роки склав 7,9996 млн. грн. [Ревун М.П. и др., 2011, 132].

Рассмотрим продуктивность функционирования морфосинтаксических типов предложных единиц в научно-техническом корпусе текстов. Проанализированный иллюстративный материал (3000 контекстов) показывает, что наиболее интенсивно употребляющимися являются:

1) предложные эквиваленты с различием первичного предлога в препозиции (320 контекстов) (з допомогою – за допомогою; з урахуванням – без урахування; при наявності – за наявності; із використанням – без використання; з початку – на початку; з умов – за умов) и постпозиции (140 контекстов) (порівняно до – порівняно з; у/в межах до – у/в межах від...до; відповідно до – відповідно з): Теоретичний аналіз похибок, притаманних ТЕП з КПТП, проведено шляхом співставлення рівнянь вимірювання, які записані для режиму визначення поправки під час калібрування терморпарі з допомогою температурного калібратора [Кочан, 2011, 8]; Вимірювання цих величин здійснюється за допомогою трансформаторів напруги та струму відповідно [Грабко, Березниць-

кий, 2010, 82]; *Строк окупності СГЕУ, розрахований за цінами на обладнання 2010 р. коливається у межах від 3 до 6 років, що не перевищує нормативний* [Пожуєв, 2008, 167]; *При безкамерному фарбуванні виробів зона вважається вибухонебезпечною в межах до 5 м по горизонталі і вертикалі від краю ґрат, від свіжо-пофарбованих виробів і ємностей з горючими матеріалами* [Нові матеріали..., 2010, 137];

2) предложные единицы с вариативной формой числа существительного (300 контекстов) (*за умови – за умов, з питання – з питань, з позиції – з позицій*): *Розробка та обґрунтування механізму прийняття проектних рішень та оцінки їх достовірності за умов неповноти інформації, що характерно для процесів проектування* [Жолткевич, 1999, 5]; *Другий принцип полягає в тому, що за умови наявності у визначеного класу об'єктів з предметної області проектування технологічної оснастки певних компонентів, аналогічні компоненти мають і класи, що є різновидами цього визначеного класу* [там же, 18];

3) предложные конструкции с наличием/отсутствием первичного предлога в препозиции (180 контекстов) (*методом – за методом, розміром – з розміром*): *Вплив некомпенсованого залишку похибки віднабутої неоднорідності досліджено методом імітаційного моделювання* [Кочан, 2011, 15]; *Показано, що створена за методом функціонального синтезу структура системи вимірювання температури з допомогою ТЕП з КППП за рахунок вибору кращих технічних рішень для реалізації її вузлів забезпечує похибку вимірювання температури* (там же, 18) и постпозиции (130 контекстов) (*згідно – згідно з; відповідно – відповідно до; в діапазоні – в діапазоні від ... до*): *Згідно закону Ньютона запишемо диференційне рівняння температури прогріву чохла T як функції часу t* [там же, 10]; *Приймемо ресурс згідно з виразом (2.26) за номінальний робочий* [Грабко, Березницький, 2010, 43].

Меньшую активність в функціонуванні (65 контекстов) проявляють предложные конструкции с варьированием падежной формы определенных существительных (*за участі – за участю; за допомогою – за допомоги; в зоні – в зону*): *В зв'язку з цим виникає необхідність виконання цілого ряду операцій з управління обладнанням за допомогою автоматичних пристроїв, які діють при порушенні режиму роботи чи виникненні несправності технологічного облад-*

нання [Грабко, Березницький, 2010, 9]; **За допомогою** дистанційних покажчиків положення, встановлених на щиті КІП, можливий непрямий контроль за мірою відкриття регулюючих органів [Ревун и др., 2011, 12].

Анализ фактического материала показал, что предложные эквиваленты с различным падежом управляемого существительного (у розумінні + Н.в – у розумінні + Р.в.; на перешкоді + Д.в – на перешкоді + Р.в. тощо) научно-техническим текстам не свойственны.

На ряду с основными морфосинтаксическими типами предложных единиц, в научно-техническом подстиле выявлено периферийное (не нормативное) функционирование, еще двух типов, которые могут расширить морфосинтаксическую парадигму предлога: 1) в этом случае качественное варьирование первичного предлога в препозиции и падежа определено существительного (20 контекстов) (з відношення до – по відношенню до, з / із використанням – при використанні, на кут – під кутом): Приймемо, що залишковий ресурс ізоляції обмоток силового трансформатора будемо визначати **з відношення до** точки, добуток параметрів в якій найбільший [Грабко, Березницький, 2010, 42]; Обчислимо коефіцієнт вичерпання ресурсу ізоляції **по відношенню до** базового ресурсу [там же, 44]; 2) количественное различие в использовании первичного предлога в препозиции и изменение падежной формы существительного (10 контекстов) (шляхом – по шляху; числом – у числі): Зміна схем опалювання термічних печей йде у напрямі інтенсифікації теплообмінних процесів **шляхом** рециркуляції пічних газів [Ревун, 2011, 23]. Исторично практика використання принципу максимуму Понтрягіна проходила **по шляху** збільшення числа технологічних параметрів, що враховуються, і ускладнення використовуваних математичних моделей [там же, 30].

Анализ фактического материала показал, что определённые предложные конструкции (у зоні – у зону, на кут – під кутом, числом – у числі и др.) не являются синонимичными, поскольку имеют существенные семантические отличия: Інтенсифікація теплових процесів **в зоні** обробки матеріалу пов'язана з підвищенням температурного потенціалу джерела тепла [Ревун, 2011, 15]; Зміщення перетворень **в зону** більш низьких температур, сприяє утворенню дрібнішого зерна і підвищенню властивостей сталі [Кондратюк, 2010, 7]. Дан-

ные единицы употребляются в значении предлога и имеют локативные значения, однако конструкция *в зоні* выполняет денотативную роль собственно локатива, а *в зону* – директив-финиша (см. классификацию денотативных ролей М.В. Всеволодовой [Всеволодова, 2000]). Подобные конструкции можно отнести к компонентам морфосинтаксической парадигмы, учитывая, что в её состав могут входить предложные единицы, выражающие разные подтипы значений в рамках одного семантико-синтаксического отношения.

Выводы

Таким образом, следует отметить, что при рассмотрении морфосинтаксической парадигмы необходимо учитывать семантические зоны предложных конструкций, которые позволяют более точно охарактеризовать её компоненты. Анализ же морфосинтаксических предложных типов показал, что не все они одинаково продуктивно употребляются в научно-техническом подстиле украинского языка. Так, наиболее активно в морфосинтаксической парадигме функционируют предложные конструкции, различающиеся первичным предлогом в препозиции/постпозиции; числом определённого существительного; наличием/отсутствием дополнительного первичного предлога в препозиции/постпозиции. Не характерен для научно-технического подстиля морфосинтаксический тип предложных единиц с различным падежом управляемого существительного. Так же были выделены два новых компонента парадигмы, характерные для научно-технических текстов.

В перспективе планируется дальнейший структурный и семантико-стилевой анализ семантических зон и морфосинтаксических типов предложных единиц с целью выявления других особенностей парадигмы.

Библиография

1. Бирцер (Регенсбург) С. Развитие предлога *отступя от* // Вопросы языкознания. – 2011. – № 3. – С. 69-85.

2. Виноградова Е.В., Ситарь А.В. Морфосинтаксическая парадигма предлогов и их эквивалентов в украинском и русском языках: сравнительный аспект // Культура народов Причерноморья. – 2006. – № 82. – Т. 1. – С. 60-62.
3. Виноградова Е.Н., Чекалина В.Л. К вопросу о грамматике русского предлога. Статья 1. Первые результаты. Понятие парадигмы предлога // Вестник Московского университета. Серия 9: Филология. – 2004. – № 5 – С. 7-35.
4. Виноградова Е.Н., Чекалина В.Л. К вопросу о грамматике русского предлога. Статья 2. Синонимия и антонимия предложных единиц // Вестник Московского университета. Серия 9: Филология. – 2006. – № 2. – С. 18-37.
5. Всеволодова М.В. Грамматические аспекты русских предложных единиц: типология, структура, синтагматика и синтаксические модификации // Вопросы языкознания. – 2010. – № 4. – С. 3-27.
6. Всеволодова М.В. Предлог: поле и категория (аспект функционально-коммуникативной грамматики) // Лінгвістичні студії: зб. наук. праць. Вип. 11. У 2 частинах / Укл.: Анатолій Загнітко та ін. – Част. I. – Донецьк: ДонНУ, 2003. – С. 33-38.
7. Всеволодова М.В., Кукушкина О.В., Поликарпов А.А. Русские предлоги и средства предложного типа. Материалы к функционально-грамматическому описанию реального употребления: Введение в объективную грамматику и лексикографию русских предложных единиц. Кн.1. – М.: Либроком, 2013. – 304 с.
8. Всеволодова, М.В. Теория функционально-коммуникативного синтаксиса. Фрагмент прикладной (педагогической) модели языка. – М.: МГУ, 2000. – 502 с.
9. Загнітко А.П., Каратаєва А. Словник часток: матеріали і статті: науково-навчальне видання. – Донецьк: ДонНУ, 2012. – 382 с.
10. Канюшкевич, М. І. Беларускія прыназоўнікі і іх аналагі. Граматыка рэальнага ўжывання. Матэрыялы да слоўніка. У 3 ч. Гродна: ГрДУ, 2008 – 2010.
11. Конюшкевич М.И. Новации в области белорусского предлога (системное, окказиональное, авторское) // Лінгвістичні студії: зб. наук. праць / Донецьк. нац. ун-т; наук. ред. А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2011. – Вип. 22. – С. 121-126.

12. Куш Н.В. Прийменникова еквівалентність в українській граматиці: структура, семантика, функції: дис. ... канд. філол. наук. – Донецьк, 2009. – 415 с.
13. Ситарь А. Типы морфосинтаксических вариантов предложных аналогов в украинском языке // Чтения, посвященные памяти профессора В.А. Карпова, Минск, 17.03.2007 г. – Минск: БГУ, 2007. – С. 66-71.
14. Словник українських прийменників. Сучасна українська мова / А.П. Загнітко [та ін.]. – Донецьк: БАО, 2007. – 416 с.
15. Boers F., Demecheleer M. A cognitive semantic approach to teaching prepositions // *ELT Journal: English Language Teachers Journal*. – 1998. – № 52 (3). – P. 197-205.
16. Eckhoff H.M., Thomason O.A., de Swart P. Mapping out the Source domain: Evidence from parallel Old Indo-European data // *Studies in Language*. – 2013. – № 37 (2). – P. 302-355.
17. Gehrke B. Goals and sources are aspectually equal: Evidence from Czech and Russian prefixes // *Lingua*. – 2008. – № 118 (11). – P. 1664-1689.
18. Grimm H. On the child's acquisition of semantic structure underlying the word-field of prepositions // *Language & Speech*. – 1975. – № 18 (2). – P. 97-119.
19. Kulyk V. Language Policy in Ukraine: What People Want the State to Do // *East European Politics & Societies*. – 2013. – № 27 (2). – P. 280-307.
20. Livitz I. Modal possessive constructions: Evidence from Russian // *Lingua*. – 2012. – № 122 (6). – P. 714-747.
21. Press J.I. Spatial Cognition & the Semantics of Prepositions in English, Polish & Russian Slavonic // *East European Review*. – 1990. – № 68 (3). – P. 528-530.
22. Šarić L. Moving into, away, and where else? A semantic analysis of the verbal prefix U- in Bosnian/Croatian/Serbian // *Slavic & East European Journal*. – 2014. – № 58 (2). – P. 255-279.
23. Šipka D. Spatial Concepts in Slavic: A Cognitive Linguistic Study of Prepositions and Cases // *Slavic & East European Journal*. – 2011. – № 55 (1). – P. 147-148.
24. Sørensen K. Preposition + X + Compliment // *English Studies*. – 1979. – № 60 (1). – P. 42-48.
25. Tsunoda T., Ueda S., Itoh Yo. Adpositions in word-order typology // *Linguistics*. – 1995. – № 33(4). – P. 741-761.

Источники текстового материала

1. Грабко В.В., Березницький Д.О. Діагностування трансформаторів власних потреб та систем технологічних захистів енергоблока теплової електростанції. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 124 с.
2. Жолткевич Г.М. Автоматизація проектування технологічної оснастки: теорія і практика: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня-доктора технічних наук. – Харків, 1999. – 50 с.
3. Кондратюк С.Є. Структуроутворення, спадковість і властивості литої сталі. – К., 2010. – 175 с.
4. Кочан О.В. Термоелектричний перетворювач з керованим профілем температурного поля: Автореф. дис. канд.техн.наук. – Львів, 2011. – 19 с.
5. Пожуєв В.І. (ред.) Металургія: Збірник наукових праць. Вип. 10. – Запоріжжя, ЗДІА, 2008. – 201 с.
6. Пожуєв В.І. (ред.) Металургія: Збірник наукових праць. Вип. 1 (29). – Запоріжжя, ЗДІА, 2013. – 176 с.
7. Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. – 2010. – № 2. – 162 с.
8. Ревун М.П. та ін. Енергозберігаючі технології нагріву високолегованих та спеціальних сталей. – Запоріжжя, ЗДІА, 2011. – 184 с.

Morphosyntactic paradigm of prepositional constructions in the scientific style of the Ukrainian language

Svetlana V. Salekhova

Graduate student,
department of the Ukrainian language and applied linguistics,
Donetsk National University,
21027, 600-letiya st., 21, Vinnitsa, Ukraine;
e-mail: svetlana.salekhova@yandex.ru

Abstract

The article describes the morphosyntactic paradigm of prepositional units in scientific and technical genres of the Ukrainian language. Indicated in the presence of systemic category preposition, and accordingly, a certain amount and function of prepositional paradigms, which may vary depending on the views of scientists. Briefly analyzed the concept of "paradigm of preposition." Highlighted semantic area of morphosyntactic paradigm of scientific and technical texts. In the analysis of prepositional constructions is taken into account normative/no normative use this or that prepositional form. Examined the components of morphosyntactic paradigm prepositional units and their productivity in scientific and technical genres of the Ukrainian language.

For citation

Salekhova, S.V. (2014) Morfosintaksicheskaya paradigma predlozhnykh konstrukttsii v nauchnom stile ukrainskogo yazyka [Morphosyntactic paradigm of prepositional constructions in the scientific style of the Ukrainian language]. *Yazyk. Slovesnost'. Kul'tura [Language. Philology. Culture]*, 4, pp. 24-40 (In Russian).

Keywords

Morphosyntactic paradigm, paradigm of prepositions, preposition, prepositional equivalent, semantic area.

References

1. Birtser (Regensburg), S. (2011) Razvitie predloga *otstupya ot* [Development of proposition *otstupya ot*]. *Voprosy yazykoznaniiya*, 3, pp. 69-85.
2. Boers, F., Demecheleer, M. (1998) A cognitive semantic approach to teaching prepositions. *ELT Journal: English Language Teachers Journal*, 52 (3), pp. 197-205.
3. Eckhoff, H.M., Thomason, O.A., de Swart, P. (2013) Mapping out the Source domain: Evidence from parallel Old Indo-European data. *Studies in Language*, 37 (2), pp. 302-355.
4. Gehrke, B. (2008) Goals and sources are aspectually equal: Evidence from Czech and Russian prefixes. *Lingua*, 118 (11), pp. 1664-1689.

5. Grimm, H. (1975) On the child's acquisition of semantic structure underlying the wordfield of prepositions. *Language & Speech*, 18 (2), pp. 97-119.
6. Kanyushkevich, M. I. (2008) *Belaruskiya prynazožnyki i ikh analagi. Gramatyka real'naga žyhyvannya. Materyaly da složnyka [Belarusian prepositions and their analogues. Real grammar application. Materials for the dictionary.]*. In 3 vol. Grodna: GrDU, 2008 – 2010.
7. Konyushkevich, M.I. (2011) Novatsii v oblasti belorusskogo predloga (sistemnoe, okkazional'noe, avtorskoe) [Innovations in the field of Belarusian preposition (system, occasional, authorial)]. In: Zagnitko A. et al (ed.). *Lingvistichni studii: Zb. nauk. prats' [Linguistic Studies: Collection of scholar works]*, 22, Donets'k: DonNU, pp. 121-126.
8. Kulyk, V. (2013) Language Policy in Ukraine: What People Want the State to Do. *East European Politics & Societies*, 27 (2), pp. 280-307.
9. Kushch, N.V. (2009) *Priimennikova ekvivalentnist' v ukrains'kii gramatitsi: struktura, semantika, funktsii [Prepositional equivalence in Ukrainian grammar, structure, semantics, functions]*. Unpublished thesis (PhD.), Donets'k.
10. Livitz, I. (2012) Modal possessive constructions: Evidence from Russian. *Lingua*, 122 (6), pp. 714-747.
11. Press, J.I. (1990) Spatial Cognition & the Semantics of Prepositions in English, Polish & Russian. *Slavonic & East European Review*, 68 (3), pp. 528-530.
12. Šarić, L. (2014) Moving into, away, and where else? A semantic analysis of the verbal prefix U- in Bosnian/Croatian/Serbian. *Slavic & East European Journal*, 58 (2), pp. 255-279.
13. Šipka, D. (2011) Spatial Concepts in Slavic: A Cognitive Linguistic Study of Prepositions and Cases. *Slavic & East European Journal*, 55 (1), pp. 147-148.
14. Sitar', A. (2007) Tipy morfosintaksicheskikh variantov predlozhnykh analogov v ukrainskom yazyke [Types of prepositional morphosyntactic variants analogues in the Ukrainian language]. In: *Chteniya, posvyashchennye pamyati professora V.A. Karpova, Minsk, 17.03.2007 [Reading dedicated to the memory of Professor V.A. Karpov, Minsk, 17.03.2007]*. Minsk: BGU, pp. 66-71.
15. Sørensen, K. (1979) Preposition + X + Compliment. *English Studies*, 60 (1), pp. 42-48.

16. Tsunoda, T., Ueda, S., Itoh, Yo. (1995) Adpositions in word-order typology. *Linguistics*, 33(4), pp. 741-761.
17. Vinogradova, E.N., Chekalina, V.L. (2004) K voprosu o grammatike russkogo predloga. Stat'ya 1. Pervye rezul'taty. Ponyatie paradigmy predloga [On the question of Russian preposition grammar. Article 1. The first results. The concept of preposition paradigm]. *Vestnik Moskovskogo universiteta*, series 9: Philology, 5, pp. 7-35.
18. Vinogradova, E.N., Chekalina, V.L. (2006) K voprosu o grammatike russkogo predloga. Stat'ya 2. Sinonimiya i antonimiya predlozhnykh edinits [On the question of Russian preposition grammar. Article 2. Synonyms and antonyms in prepositional units]. *Vestnik Moskovskogo universiteta*, series 9: Philology, 2, pp. 18-37.
19. Vinogradova, E.V., Sitar', A.V. (2006) Morfosintaksicheskaya paradigma predlogov i ikh ekvivalentov v ukrainskom i russkom yazykakh: sravnitel'nyi aspekt [Morphosyntactic paradigm of prepositions and their equivalents in the Ukrainian and Russian languages: comparative aspect]. *Kul'tura narodov Prichernomor'ya*, 82 (1). pp. 60-62.
20. Vsevolodova, M.V. (2000) *Teoriya funktsional'no-kommunikativnogo sintaksisa. Fragment prikladnoi (pedagogicheskoi) modeli yazyka* [The theory of functional-communicative syntax. Applied fragment (teaching) language model]. Moscow: MGU.
21. Vsevolodova, M.V. (2003) Predlog: pole i kategoriya (aspekt funktsional'no-kommunikativnoi grammatiki) [The preposition: field and category (aspect of functional communicative grammar)]. In: Zagnitko A. et al (ed.). *Lingvistichni studii: Zb. nauk. prats'* [Linguistic Studies: Collection of scholar works], 11, part 1. Donetsk: DonNU, pp. 33-38.
22. Vsevolodova, M.V. (2010) Grammaticheskie aspekty russkikh predlozhnykh edinits: tipologiya, struktura, sintagmatika i sintaksicheskie modifikatsii [Grammatical aspects of Russian prepositional units: typology, structure, syntagmatic and syntactic modifications]. *Voprosy yazykoznaniiya*, 4. pp. 3-27.
23. Vsevolodova, M.V., Kukushkina, O.V., Polikarpov, A.A. (2013) *Russkie predlogi i sredstva predlozhnogo tipa. Materialy k funktsional'no-grammaticheskomu opisaniyu real'nogo upotrebleniya: Vvedenie v ob"ektivnuyu grammatiku i leksikografiyu russkikh predlozhnykh edinits* [Russian prepositions and preposi-

- tional type funds. Materials for the functional-grammatical description of real usage: Introduction to objective grammar and lexicography of Russian prepositional units*]. Book 1. Moscow: Librokom.
24. Zagnitko, A.P. et al (ed.) (2007) *Slovník ukraïns'kikh priimennikiv. Suchasna ukraïns'ka mova* [Dictionary of Ukrainian prepositions. Modern Ukrainian]. Donets'k: BAO.
25. Zagnitko, A.P., Karataeva A. (2012) *Slovník chastok: materialy i statti: naukovonavchal'ne vidannya* [Glossary of particles: materials and articles: scientific and educational publications]. Donets'k: DonNU.

Sources of textual material

1. Grabko, V.V., Bereznits'kii, D.O. (2010) *Diagnostuvannya transformatoriv vlasnikh potreb ta sistem tekhnologichnikh zakhistiv energobloka teplovoi elektrostantsii* [Diagnosing auxiliary transformers and systems of technological protection thermal power]. Vinnitsya: VNTU.
2. Kochan, O.V. (2011) *Termoelektrichnii peretvoryuvach z kerovaním profilem temperaturnogo polya* [The thermoelectric converter with controlled profile of temperature fields]. Unpublished thesis abstract (PhD.), L'viv.
3. Kondratyuk, S.Є. (2010) *Strukturoutvorennya, spadkovist' i vlastivosti litoi stali* [Structure formation, heredity and properties of cast steel]. Kiev.
4. *Novi materialy i tekhnologii v metalurgii ta mashinobuduvanni* [New materials and technologies in metallurgy and mechanical engineering] (2010), 2.
5. Pozhuev, V.I. (ed.) (2008) *Metalurgiya: Zbirnik naukovikh prats'* [Metallurgy: Scientific Papers]. Vol. 10. Zaporizhzhya, ZDIA.
6. Pozhuev, V.I. (ed.) (2013) *Metalurgiya: Zbirnik naukovikh prats'* [Metallurgy: Scientific Papers]. Vol. 1 (29). Zaporizhzhya, ZDIA.
7. Revun, M.P. et al. (2011) *Energozberigayuchi tekhnologii nagryvu visokolegovanikh ta spetsial'nikh stalei* [Energy-saving heating technology of high and special steels]. Zaporizhzhya, ZDIA.
8. Zholtkevich, G.M. (1999) *Avtomatizatsiya proektuvannya tekhnologichnoi osnastki: teoriya i praktika* [Design Automation Tooling: Theory and Practice]. Unpublished thesis abstract (PhD.), Kharkiv.